श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
ओं नमो भगवते वासुदेवाय

महर्षि वेदव्यासप्रणीतं श्रीमद्भागवतमहापुराणम्

॥ पञ्चमस्कन्धे नवमोऽध्यायः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

ओं नमो भगवते वासुदेवाय

श्रीमद्भागवतमहापुराणम्

॥ पञ्चमस्कन्धे नवमोऽध्यायः ॥

श्रीशुक उवाच
अथ कस्यचिद् द्विजवरस्याङ्गिरःप्रवरस्य शमदमतपः -
स्वाध्यायाध्ययनत्यागसन्तोषतितिक्षाप्रश्रयविद्या -
नसूयात्मज्ञानानन्दयुक्तस्यात्मसदृशश्रुतशीलाचार -
रूपौदार्यगुणा नव सोदर्या अङ्गजा बभूवुर्मिथुनं च
यवीयस्यां भार्यायाम् ॥ 1 ॥

यस्तु तत्र पुमांस्तं परमभागवतं राजर्षिप्रवरं
भरतमुत्सृष्टमृगशरीरं चरमशरीरेण विप्रत्वं
गतमाहुः ॥ 2 ॥

तत्रापि स्वजनसङ्गाच्च भृशमुद्विजमानो भगवतः
कर्मबन्धविध्वंसनश्रवणस्मरणगुणविवरण -
चरणारविन्दयुगलं मनसा विदधदात्मनः
प्रतिघातमाशङ्कमानो भगवदनुग्रहेणानुस्मृत -
स्वपूर्वजन्मावलिरात्मानमुन्मत्तजडान्धबधिर -
स्वरूपेण दर्शयामास लोकस्य ॥ 3 ॥

तस्यापि ह वा आत्मजस्य विप्रः पुत्रस्नेहानुबद्धमना
आ समावर्तनात्संस्कारान् यथोपदेशं विदधान

उपनीतस्य च पुनः शौचाचमनादीन् कर्मनियमा -
ननभिप्रेतानपि समशिक्षयदनुशिष्टेन हि भाव्यं
पितुः पुत्रेणेति ॥ 4 ॥

स चापि तदु ह पितृसन्निधावेवासध्रीचीनमिव
स्म करोति छन्दांस्यध्यापयिष्यन् सह व्याहृतिभिः
सप्रणवशिरस्त्रिपदीं सावित्रीं ग्रैष्मवासन्तिका -
न्मासानधीयानमप्यसमवेतरूपं ग्राहयामास ॥ 5 ॥

एवं स्वतनुज आत्मन्यनुरागावेशितचित्तः
शौचाध्ययनव्रतनियमगुर्वनलशुश्रूषणाद्यौप -
कुर्वाणककर्माण्यनभियुक्तान्यपि समनुशिष्टेन
भाव्यमित्यसदाग्रहः पुत्रमनुशास्य स्वयं
तावदनधिगतमनोरथः कालेनाप्रमत्तेन
स्वयं गृह एव प्रमत्त उपसंहृतः ॥ 6 ॥

अथ यवीयसी द्विजसती स्वगर्भजातं मिथुनं
सपत्न्या उपन्यस्य स्वयमनुसंस्थयापतिलोकमगात् ॥ 7 ॥

पितर्युपरते भ्रातर एनमतत्प्रभावविदस्त्रय्यां
विद्यायामेव पर्यवसितमतयो न परविद्यायां
जडमतिरिति भ्रातुरनुशासननिर्बन्धान्न्यवृत्सन्त ॥ 8 ॥

स च प्राकृतैर्द्विपदपशुभिरुन्मत्तजडबधिरे -
त्यभिभाष्यमाणो यदा तदनुरूपाणि प्रभाषते कर्माणि
च स कार्यमाणः परेच्छया करोति विष्टितो वेतनतो
वा याच्ञया यदृच्छया वोपसादितमल्पं बहु मृष्टं
कदन्नं वाभ्यवहरति परं नेन्द्रियप्रीतिनिमित्तम्।
नित्यनिवृत्तनिमित्तस्वसिद्धविशुद्धानुभवानन्द -

स्वात्मलाभाधिगमः सुखदुःखयोर्द्वन्द्वनिमित्तयो -
रसम्भावितदेहाभिमानः ॥ 9 ॥

शीतोष्णवातवर्षेषु वृष इवानावृताङ्गः पीनः
संहननाङ्गः स्थण्डिलसंवेशनानुन्मर्दनामज्जन -
रजसा महामणिरिवानभिव्यक्तब्रह्मवर्चसः कुपटा -
वृतकटिरुपवीतेनोरुमषिणा द्विजातिरिति ब्रह्म -
बन्धुरिति संज्ञयातज्ज्ञजनावमतो विचचार ॥ 10 ॥

यदा तु परत आहारं कर्मवेतनत ईहमानः
स्वभ्रातृभिरपि केदारकर्मणि निरूपितस्तदपि
करोति किन्तु न समं विषमं न्यूनमधिकमिति
वेद कणपिण्याकफलीकरणकुल्माषस्थाली -
पुरीषादीन्यप्यमृतवदभ्यवहरति ॥ 11 ॥

अथ कदाचित्कश्चिद् वृषलपतिर्भद्रकाल्यै
पुरुषपशुमालभतापत्यकामः ॥ 12 ॥

तस्य ह दैवमुक्तस्य पशोः पदवीं तदनुचराः
परिधावन्तो निशि निशीथसमये तमसा -
ऽऽवृतायामनधिगतपशव आकस्मिकेन विधिना
केदारान् वीरासनेन मृगवराहादिभ्यः
संरक्षमाणमङ्गिरःप्रवरसुतमपश्यन् ॥ 13 ॥

अथ त एनमनवद्यलक्षणमवमृश्य भर्तृकर्म -
निष्पत्तिं मन्यमाना बद्ध्वा रशनया चण्डिका -
गृहमुपनिन्युर्मुदा विकसितवदनाः ॥ 14 ॥

अथ पणयस्तं स्वविधिनाभिषिच्याहतेन
वाससाऽऽच्छाद्य भूषणालेपस्रक्तिलकादिभि -

रुपस्कृतं भुक्तवन्तं धूपदीपमाल्यलाज -
किसलयाङ्कुरफलोपहारोपेतया वैशस -
संस्थया महता गीतस्तुतिमृदङ्गपणवघोषेण
च पुरुषपशुं भद्रकाल्याः पुरत उपवेशयामासुः ॥ **15** ॥

अथ वृषलराजपणिः पुरुषपशोरसृगासवेन
देवीं भद्रकालीं यक्ष्यमाणस्तदभिमन्त्रितमसि -
मतिकरालनिशितमुपाददे ॥ **16** ॥

इति तेषां वृषलानां रजस्तमःप्रकृतीनां
धनमदरज उत्सिक्तमनसां भगवत्कला -
वीरकुलं कदर्थीकृत्योत्पथेन स्वैरं विहरतां
हिंसाविहाराणां कर्मातिदारुणं यद्ब्रह्मभूतस्य
साक्षाद्ब्रह्मर्षिसुतस्य निर्वैरस्य सर्वभूत -
सुहृदः सूनायामप्यननुमतमालभ्भनं तदुपलभ्य
ब्रह्मतेजसातिदुर्विषहेण दन्दह्यमानेन वपुषा
सहसोच्चचाट सैव देवी भद्रकाली ॥ **17** ॥

भृशममर्षरोषावेशरभसविलसितभ्रुकुटि -
विटपकुटिलदंष्ट्रारुणेक्षणाटोपातिभयानक -
वदना हन्तुकामेवेदं महाट्टहासमतिसंरम्भेण
विमुञ्चन्ती तत उत्पत्य पापीयसां दुष्टानां
तेनैवासिना विवृक्णशीर्ष्णां गलात्स्रवन्तम -
सृगासवमत्युष्णं सह गणेन निपीयातिपानमद -
विह्वलोच्चैस्तरां स्वपार्षदैः सह जगौ
ननर्त च विजहार च शिरःकन्दुकलीलया ॥ **18** ॥

एवमेव खलु महदभिचारातिक्रमः
कार्त्स्न्येनात्मने फलति ॥ **19** ॥

न वा एतद्विष्णुदत्त महदद्भुतं यदसम्भ्रमः
स्वशिरश्छेदन आपतितेऽपि विमुक्तदेहाद्यात्मभाव -
सुदृढहृदयग्रन्थीनां सर्वसत्त्वसुहृदात्मनां
निर्वैराणां साक्षाद्भगवतानिमिषारिवरायुधेना -
प्रमत्तेन तैस्तैर्भावैः परिरक्ष्यमाणानां
तत्पादमूलमकुतश्चिद्भयमुपसृतानां
भागवतपरमहंसानाम् ॥ 20 ॥

॥ इति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहंस्यां संहितायां
पञ्चमस्कन्धे जडभरतचरिते नवमोऽध्यायः ॥